

1. verdenskrig 1914-1918

Da 1. verdenskrig brød ud i 1914, var Sønderjylland som nævnt en del af Tyskland, og grænsen gik lige syd for Kolding. Det betød, at alle unge mænd, uanset om de var dansksindede eller tysksindede sønderjyder kom i tysk krigstjeneste "for en sag der ikke var deres". En del dansksindede sønderjyder deserterede til Danmark, men det store flertal loyalt i krigen på tysk side. De fleste nordslesvigere kom til at kæmpe på Vestfronten i Flandern i Belgien og i Nord-Frankrig. 1. verdenskrig blev hurtigt en stillingskrig, og det betød at fronten lå fast gennem hele krigen, hvad der var med til gøre krigens oplevelser særligt grufulde. De fleste ville derfor gerne glemme krigens oplevelser.

Sønderjyderne under 1. verdenskrig

Krigen fik meget store omkostninger for den danske folkegruppe i Slesvig-Holsten, som siden. Der findes talrige gribende brevsamlinger, hvor unge sønderjyder fortæller om de forfærdelige oplevelser under kanonild, giftgasangreb og meningsløse stormløb mod fjendens maskingeværild. Tabene bevidnes af mindsten og mindelunde på hver eneste kirkegård i Sønderjylland. Den mest kendte litterære beskrivelse af dette krigshelvede er Erich Maria Remarques roman "*Intet nyt fra Vestfronten*" fra 1929. Remarque deltog selv i krigen og blev såret flere gange. Niels Jørn Nielsen har på Odense Universitetsforlag, 2007 udgivet "*Nyt fra Vestfronten. Marine Jensen og sønners breve fra Første Verdenskrig*", hvori han offentliggør flere hundrede breve og postkort fra en sønderjydsk familie, hvor 10 af 12 sønner blev udskrevet til tysk krigstjeneste. 4 af sønnerne faldt, 3 kom hjem som invalider, og den ene døde få år efter pga eftervirkningerne af krigsgas.

For den sønderjyske befolkning var oplevelsen af krigen en helt anden, end den var for danskerne nord for Kongeåen, idet Danmark jo var neutral. Sønderjyder kæmpede på tysk side over det meste af verden: på vestfronten i skyttegravene i Frankrig og Belgien, på østfronten, på Balkan, i Afrika og i den tyske flåde i Østersøen og Nordsøen.

Størstedelen af de sønderjyder, der deltog på tysk side i verdenskrigen, var dansksindede. Men de var ikke de eneste, der havde et dobbelttydig forhold til den stat, de kæmpede for. Det gjaldt fx adskillige nationale mindretal i Østrig-Ungarn, i Rusland og for de kolonitropper, som kæmpede i den franske hær. I Tyskland var der ud over dansksindede, også et fransk mindretal og et polsk, begge større end det danske.

Resultatet af det tyske nederlag for Sønderjylland

De allierede sejrherre fastlagde selv fredsbetingelserne på fredskonferencen i Paris i 1919-20. Den tabende side blev pålagt afståelse af territorier. Det blev besluttet, at befolkningen i Slesvig skulle afgøre deres nationale tilhørsforhold gennem folkeafstemning, hvilket var noget helt nyt og ukendt. Den 10. februar 1920 tilkendegav 75% af stemmerne i den nordslesvigske afstemningszone, at man ønskede et dansk tilhørsforhold. Den 14. marts stemte 80% af vælgerne i den mellemslesvigske afstemningszone derimod for forbliven i Tyskland. Også Flensborg havde stort tysk flertal. En kraftig dansk bevægelse ønskede på trods heraf byen med til Danmark, blev grænsen draget

nord om Flensborg og syd om Tønder (den nuværende dansk-tyske grænse). Den nye grænsedragning efterlod et (beskedent) dansk mindretal syd for grænsen og et (noget større) tysk mindretal nord for den. De to mindretal organiserede sig snart med egne skoler og præster, politiske partier, kulturelle foreninger osv. Fra 1920 er den officielle betegnelse for de dele af Sønderjylland, der er blevet genforenet med Danmark "De Sønderjydske Landsdele" - I almindeligt sprogbrug er betegnelsen "De sønderjyske landsdele" gradvist blevet fortrængt af betegnelsen Sønderjylland.

Efter Hitlers magtovertagelse i Tyskland i 1933 øjnede det tyske mindretal en chance for at få justeret grænsen mellem Tyskland-Danmark. Den tyske regering ønskede dog ikke nogen udenrigspolitisk konfrontation på det slesvigske grænsespørgsmål. Efter anden verdenskrig var der i kredse i Danmark krav om Sydslesvigs indlemmelse i kongeriget, men dette blev imødegået af regeringen. Det førte dog til, at det danske mindretal blev betydeligt styrket i forhold til tiden før 1945.

Der deltog mere end 70 millioner soldater i Første Verdenskrig. 13,4 millioner af dem var tyske eller deltog som soldater i den tyske hær. En lille del af dem var fra det nuværende Sønderjylland, som da var tysk. Formodentlig blev ca. 35.000 indkaldt fra det nuværende Sønderjylland til den tyske hær i løbet af krigen.

De tyske soldater var mellem 17 og 49 år gamle, de yngste årgange havde knap forladt skolen, mens de ældre soldater ofte måtte forlade hustru, børn og arbejde. Der befandt sig sønderjyder i alle våbenarter og de kæmpede på alle fronter. Krigsdeltagelsen og krigsoplevelsen kunne derfor være meget forskellig fra person til person. Nogle kom til at deltage i det ene store slag efter det andet, mens andre uddannede rekrutter bag fronten eller holdt vagt i Tyskland. Men langt de fleste var ved infanteriet og tjente på Øst- eller Vestfronten.

Her præsenteres en række af sønderjyske soldaterskæbner gennem et udvalg af deres egne breve og dagbøger. Denne del af hjemmesiden er under fortsat udbygning og man er meget velkommen til at bidrage med breve og dagbøger fra sønderjyske krigdeltagere.

Renskrivning og læsning

Afskrifterne er så nøjagtige gengivelser som muligt af det soldaterne har skrevet. Det vil sige at å skrives aa, og ø også kan skrives ö eller ó. Dog er de breve og dagbøger, der er skrevet på tysk oversat til nudansk. Den stort set manglende tegnsætning er blevet suppleret, ligesom brugen af stort efter punktum er gjort konsekvent.

For de renskrifter, som er stillet til rådighed af privatpersoner kan andre forhold gøre sig gældende. Principper for dem er nævnt i forbindelse med renskriften.

Da sønderjyderne i skolen kun modtog tysk-undervisning, er der meget stor forskel på hvordan de staver og ind i mellem er det ikke lige let at forstå. For eksempel mangler stumt h ofte foran hvad og hvor, mens var til tide staves "hvar", "hva" eller "hvad". Enkelte steder er der derfor tilføjet forklarende bogstaver i skarp parentes, ligesom også manglende ord og ordforklaringer er tilføjet på

den måde. Men overskydende bogstaver er ikke blevet fjernet. Har man problemer med at forstå, hvad der står, er det en god hjælp at læse det højt for sig selv. Der er nemlig ofte tale om en tillempet lydskrift. Dog skal man være opmærksom på, at det er sønderjysk lydskrift og at ustemte konsonanter ofte udtales stemt, f.eks. kan væk staves "veg". Desuden bruges der også en del tyske gloser eller tysk stavemåde, eks. benyttes "v" istedet for "f", men tyske ord findes også med dansk stavemåde.

Der benyttes også en række forskellige militære forkortelser, rangangivelser og fagtermini. Enkelte steder er de skrevet ud i skarp parentes, men de fleste er temmelig gængse og kan findes i ordlisten.

NICOLAI CLAUSEN

Nicolai Clausen blev født den 4. maj 1889 på Als. Hans moder døde, da han var ganske lille, og han blev derfor sat i pleje hos sin tante på Elstrup Mølle. Han blev selv møller og var gift ved krigsudbruddet.

Nicolai Clausen havde aflijent sin værnepligt før krigen og blev derfor indkaldt i de første augustdage. Han afgik med sit regiment, Füsilier Regiment Nr. 86, til Vestfronten, hvor han deltog i fremstødet i Belgien og Flandern og i den tidlige skyttegravskrig. Han avancerede til underofficer og blev senere Vizefeldwebel. I slutningen af december 1915 blev han såret i benet, og først i juni 1916 afgik han igen til fronten. Men allerede midt i juli blev han under kampene ved Somme såret igen. Han kom til Flensborg, hvor han sandsynligvis deltog i uddannelsen af rekrutter. Om han overhovedet vendte tilbage til fronten igen vides ikke. Hans sidste brev er afsendt fra Flensborg i februar 1917.

Nicolai Clausen overlevede krigen og døde i 1971. Hans breve opbevares på Museet på Sønderborg Slot.

NICOLAI CLAUSEN

(1)

Lige ved Bryssel d17/8 14

Kjære Foreldere!

Idag et par Ord her fra, vi kom hertil imiddag Kl 12, vi er i Bivakt her, vi legge ikke vit fra Fjenden. Vi har i Eftermiddag fanget en Belgisk Patroliie. Mere hved jeg ikke, for vi for slet ikke noget at vide. Morgen komme vi jo ganske sikert i Ilden, men vi er linke Flügel vom ersten Armee, derfor tro jeg jo ikke det blive saa slemt, vi hve det jo ikke.

Vi har inu ikke faaet Postsager, derfor jeg hved jo slet ikke hvor ledes i har det der hjemme, jeg haabe jo det beste, jeg har det godt og er gu[d]skelov Rask og Sund. Naar i skrive husk at skriv Feldpost oven over.

Inat Kl 11 skal jeg paa Vacht, det er jo ikke saa net, men haabelig gaar det godt. Nu hve jeg ikke mere denne gang Slutte i haab om, det snart faa ende med Krigen. En hjertelig Hilsen til alle i kjære der hjemme

Eders Són Nicolai

(2)

I nærheden af Soisson d 21.9. 14

Kjære Foreldere!

Takke Eder m[an]gge gangge for Eders Brev, som jeg med glæde har motaget i dag den 21

September. Ja, kjære Foreldere nu ere vi 36 Mand i vort Komp tilbage og vi har kon 2 Officere i vort Batalion tilbage. Ja, det er Sörgeligt for aas, vi har nu været i Slau i over en Uge fra Lördag d. 11.9. til Söndag d. 20.9. Det var en haar[d] ti[d], men nu har vi slaaet dem tilbage. Vi har nu ligget Udenfor i over 14 Dage, men nu tro je[g] nok at vi blive aflöst og komme paa et Vagtkomando. Jeg har motaget 2 Brev fra Eder, 1. den 28 August og 1. den 24 September. Det förste var skrevet den 18 Aug, det andet den 31 August, mere har jeg ikke motaget.

En hjertelig Hilsen til alle i Kjære der hjemme Eders
Nicolai
og saa til Bestemoder

(3)

I nærheden a Soisson d 23.9.14

Kjære Foreldere!

Meddele Eder at jeg har det meget godt, vi ligge for tiden i Skóddegrave, igaar fik vi aas en Skadt. Inat gik vi lit frem og Gravede aas ned igjen, og saa gaar det nu frem til vi naar Pariis. Nu er det snart Aften igjen, Peter Jacobsen fra Hertehowed er lige her og legger en Pasiar af, han er ogsaa ved

godt Humór. Kjære Foreldere kan i ikke sende mig en lille Pakke paa et ½ [pundtegn] af Cigare Cigaretter eller Cokolade, tie det er kjært at faa en saadan lille gave, for her kan vi ikke kjóbe noget for Penge. der er mange der for en saadan Pakke. Kon en lille og en mere, hjertelig Hilsen til alle i kjære der hjemme Eders

Nicolai
En venlig hilsen sender Peter Jacobsen

(4)

Soisson den 29 September 14

Kjære Foreldere!

Allerförst hertelig tak for Kortet, som jeg idag har motaget og ser deraf at i ere ferdige med Hösten og _____ det glæde mig, at hóre at i er saa vit med det hele der hjemme, det har vel i Aar været svert for Dig kjære Fader, blodt Du maar beholde Sundheden, saa gaar aldtning jo godt. Hvor ledes gaar det egentlig med kjære Moder og Johan. Jeg hörde af Christens Kort, at Di havde faaet det i Halsen, blodt det da ikke maa blived saar slemt. ja kjære Moder nu ónske jeg Dig og Johan God bedring, at i snart maa komme paa benene igjen, at maar vi Brödre komme raske og Sunde hjem, at i saar kan feire den glæde sammen med aas. Ja, kjære Foreldere jeg bede hver Dag til Herren, at han maar Besködde aas, at i maar blived Sunde og vi ogsaa maa komme Sunde hjem til Eder.

Kjære Fader Du skriv, at i havde ikke hört fra mig siden den 24 August. Der var ogsaa en god Ugestie jeg ingen tie havde til at skrive, for da gik det nesten Nat og Dag, men siden den tie har jeg skrevet 1 Brev og flere Kort, men ha[a]bentligt har i nu motaget Dem. Jeg har faaet 2 Breve og 2 Kort fra Eder, jeg hved joo ikke om jeg har faaet dem alle, for der gaar lit bommelig til med Postsagerne, i disse Dage er der gaaet en Postsek tabt, maaske har der ogsaa været noget ibland til mig.

Vi ligge nu i 14 Dage nesten paar en plet. Det er en stor Kamp kan i troe, det er vel ogsaar hove[d] Kampen her i Fra[n]krig, havde vi Dem blodt Slaaet, for saar tro jeg nok, Freden komme for her skulde Di have resten af deres Melitæer. Vi ligge stille i mitten og Höire og Venstere Flöiel gaar Fremma og vil forsöge om Di kan omringe Dem og tage mange tilfange, derfor ligge vi rolig. Vi har

det jor ogsaa fortjent, for vi har gaaet nok igjennem.

Slutte i Haab om god bedring der hjemme. En hjertelig Hilsen til alle i Kjere der hjemme Eders Nicolai

Idag fik jeg Kjerkebladet fra Presten, som jeg Glæde mig meget ved.

Inu et par Ord, vilde blodt fortelle Eder, at vi idag har motaget Kjærlighedsgave fra Hamburg Altona, som vi jo glæde aas meget ved for vi kan jo ikke kjøbe noget her. Jeg fik 1. Uldenskjorte, en lille Sjøkpibe og lit Sjøk. Det er en glæde for mig for nu kan jeg jo faa et lille Smaach af Piben.

Inu en hjertelig Hilen til Store og Smaa derhjemme

Eders Nicolai

(5)

Dreslenkurt d. 18 Novemb. 14

Kære Foreldere!

Nu er der jo gaaet 3 Dage hen siden jeg modtog Eders kære Brev fra den 7 November, som jeg jor ser af, at i har det godt der hjemme, det glæe mig at høre kære Foreldere. Tie det er jo svert for Eder

der hjemme, at tenkke paar aas her i Felden kan jeg troe.

For tiden befinde jeg mig rigtig Vel her i Fra[n]krig, nu har vi jo nok at Spise, for nu komme Kantinen hver 4 Dag og saar kan vi jor da köbe aas noget. Siste Dag karb[r]ede jeg mig et stökke Köd, som jeg jo med det samme fik i Panden og fik mig en god Biff. I kan tro, det var noget godt for siden jeg var hjemme.

Du skriv kære Fader om vi ligge i Skóddegave inu, det har vi gjordt siden, den 11. Oktober uden aflösning. Den 20 Oktober havde vi jo et stort gefegt og siden den Dag har vi ikke Kempet, da vi ligge i mitte og er vist til framm, derfor vi vente jo blodt paa Flöilene, naar di har ansvenget, för gaar vi i ikke fremmad, og det vare jo vist inu et par Uge inden de ere saa vit, tie det gaar jo kon langsomt fremad, men sikkert.

I disse Dage er vi jo ifær med at grave en Njyd Skóddegrav med Værelse. I mit Værels til 3 Mann er 4 m Lang og 2 m bred og 1½ m höit og der komme saar 3 Balken og tillagt med Bredde og saar komme der 1½ m Jord oven paa og et Komfyer har jeg i den gamle Hule, den blive ogsaar indlagt i det nye Værels, saar kan i tro Kære Foreldere, det blive der lige saar varmt som hjemme hos [jer]. En varm Kaggelovn, men det har di jo langt fra alle, derfor der komme ja mange hen og faar dem Vermt og for lit Vand vermt til en Kob Bolion.

I kan ogsaar tro kære Foreldere, jeg vil være god hos mine Kammerade og dem som staar under mig, tie det er jo Kolt for dem, naar di skal ligge ude for Fronten som Patrolie. Det er jeg jo fri for, jeg kan jo blive inde ve Kakkellovnen og Rüge min Pibe eller en god Cigar, naar jeg har en.

Kjære Fader har Du modtaget Overskudet fra Mejeriet i Over Jersdal og disse 25 Mark for Reiserne til Nor[d]borg fra Lorens Hansen, thi den 16 Febuar vad der jo Slutningstermin og jeg har ogsaar skreven for en Lang thi[d] siden til Ham. Idag har vi været til Kjerke, Regimentsmosikken fra 84serne har været her og Spille.

Slutte med mange hjertelige Hilsener til Eder alle fra Eders Sön Nicolai

(6)

Dreschlencuert den 1. Dec. 14

Kære Foreldere

Takke Eder mange gange for Brevet, som er Dateret den 23 November. Nu har vi jo den Nye Skóddegrav ferdig, saar har jeg jo igjen god tid til at skrive.

Du skrev kjære Fader om Kammeraterne, da er der jo mange Danskere, men fra Als er der jo ikke saar mange af her hos aas. Der er en fra Adserballe Skov, han hedde Skovmand, der er ogsaa en Nissen fra Strandeljö, som jeg ogsaa kjender der nede fra Jersdal. I mit Korberalskob er de nesten ikke andet en Danskere, men alle fra den Vesteboein, der er ogsaa en som tjente hos mig i 14 Dage, der nede i Jersdal. Han tjente först hos Jacobsen og saar hos mig. Vi tale nesten ikke andet en Dansk her hos aas.

Nu vil jeg fortelle Eder lit om begivenhederne her hos aas. For et par Dage siden var der en fra det 2 Kompagnie, som gik ved den Lysesdag halveien over til Franskmendene uden Gewehr med en stang som han havde bunde en hvid Duk paar og en seddel paabunden med Indskriften, om Formiddagen Kl. 10 vilde vi gjeren bytte vores Anonse om med Eder. Den neste morgen Kl. 10. gik han derover igjen med Avisen og vad hente det, di traf hinanden der og talte samme i 15 Minutte og saar gik en hver til sit og Manden bragte Parise Neuste Nachrichten med tilbage, og fra nu af blive det hver Dag omvegslet.

Om Freden hved jeg jo ikke noget inu, men til Jul troe jeg jo inu at der skal være en ende paa det hele.

Kjære Foreldere om Eders Kære Sönd og vor Kære Broder Jörgen kan jeg inu ikke give Eder Oplysning om, da vi har faaet en ny Kompagnieförer, som er meget streng og ikke vil gived lov til at gaar derhen, men Kære Foreldere i maa inu ikke opgive haabet for han kan jo godt være i Fangenskab. Jeg ved for Egsempel en som blev taget Tilfange i August Maanet i Belgien og ham hörte di först fra for en Uges tid siden. Skulde han være i Fangenskab, saar er han jo i god behaal og Herren skal nok jelp ham godt igjennem.

I skrive ogsaa om Uldentröie, jeg har modtaget en pakke med et Mavedbelte og Hanske i og en Pakke med 1/4 [pundtegn] Cokolade et par Cigare og Salmijakpastellene fra Söste Didde og Lene, som jeg jo Glæde mig meget ved at disse smaa ogsaa tenkke paar mig, hils dem mange gange og sig dem Tak.

I Slagt har jeg været 6 til 7 gange og en hel del smaa gefegte. Til Jul komme vi vist ikke hjem, men vi haabe at komme til Paries til Jul, at vi saar kan feire Jul i Paries, men der blive der jo ikke saar hýggeligt som naar vi kunde komme hjem og feire Jul med alle i Kære der hjemme.

Kære Fader du skriv, at Du havde begýndt at Prosesse med Carl Petersen om Býgge. Naar Staden ikke har lagt Beslag paa Kornet, saar er der jo ingen tví[v] om, at Du kan vinde. Paar Rug og Hvede har di jor vist lagt Beslag paa, men jeg hved jo ikke. om di ogsaa har det ved Býggen.

Tilslut en hjertelig Hilsen fra Eders

Nicolai

Jeg skulde ogsaa hilse fra Nivolai Wrang

(7)

Frankrig d 19. Dec 1914

Kjære Foreldere.

Medele Eder at jeg har det godt. Jeg ligge endnu her ved Dreslencourt i Skóddegrav, men nu blive vi Forflyttet til Venstre, morske til til Otræch eller til Nampcel. Der haavde vi jo et Gefegt den 20 September, men nu ligge alle Trobbe jo rolig, derfor jeg tro ikke, at vi er mere Udstelt for Fare der, som vi har været her, og saar kan det jo ikke blive saar slem.

Til slut en hjertelig Hilsen fra Eders Nicolai

(8)

Frankrig d. 8 Januar 1915

Kjære Tante!

P

Takker Dig mange gange for Dit Brev fra d.22 December. Julen har vi Feiret godt, vi havde et Juletræ, fik en heel Del gaved, der blev Teaterstökke forevist, Regimentsmusiken Spillede og de blev Julesalme Sungen, det var saa hyggelig den Aften. Vi laa inde i en Byd fra d. 21 December til 5 Januar og nu ligge vi igjen i Sköddegraved. I denne Tid er det jo ikke saa behageligt, da det nesten Reine hver Dag vi blive her 20 Dage og saar gaar vi 10 Dage i Reserve i gjen.

Til slut en Hjertelig Hilsen til Eder alle der omme fra Din
Nicolai

(9)

Blarancourdel d 7 Marz 1915

Kjære Foreldere.

Modtog Eders kjære Brev Idag med glæde, det er jo den eneste glæde vi har her i Frankrig, naar Posten komme, naar der saa ikke er ikke er noget til os, saar er det ikke godt vi faar jo kon Postsager en gang om Dagen ver Aften.

Kjære Moder Du skriv om jeg ikke mangle noget, af Uldentói er det ikke andet en[d] et paar Underboxe, de maar ikke være alt for tykke, naar i har et paar Brugt kan i godt sende mig dem, thi nu lægge det jo mod Sommer her hos os. Nu blive der over alt Plóret her ude bag Fronten, Artallerihestene Arbeide ver Dag. Jeg kan jo ogsaa see at Brödet blived ogsaa knap, der hjemme, her hos os har di ogsaa begünd at knappe af det er jo ikke, saar slemt om hjemme hos Eder, vi faar et Bröd til 3 Mand om Dagen og för fik vi 1 Bröd til 2. Mand om Dagen. vi kan ogsaa nok komme ud med det vi nu faar, da vi jo alti har Paalæg. Kantinen kommer ver Dag, saar kan vi jo kjöbe os noget. Du skrev kjære Moder at vi havde saar mange Fange som ogsaa skulde havet Föden, men det kan jo ikke gjöre saadan et stort Udslag, thi naar vi regne med at vi har 70 Milioner Indbögere her i Tyskland, og 1 Melion Fange. Vad disse Gange spise i 70 Dage, kunde Tyskland jo i verklighed kon leved en dag lengere for.

Jernkorset fortjente jeg ved Stormangrebet ved Otrüsch, führ gutes benemn als Grubeführer. Vi Stormte om Morgenen Kl 5. og tabte strax vores Kompagnieföre og Zugföre og trods det[t]e gik vi Fremmad. Jeg laa med 3 Mand 50 m fra Fjenden fra om Morgenen Kl 6 til om Aftenen Kl. 4 og da kom der Forsterkning og saar slog vi Fjenden til bage.

Om Jórgens Grav kan jeg endnu ikke gived Eder nogen oplysning, da det ikke er saar nemt, for om Dagen kan jeg ikke, da jeg saar blived set af Fjenden. En [dag] har jeg været langs og söge, da vad det nemlig Taage.

I disse 5 Dage vi ligge her i Blerancourdel er vi Indkvatteret i en Kjerke, det er det förste gang jeg Soved i Kjerke, den förste Aften kom det mig ogsaa komisk for.

(10)

Moulin den 28. Mai 1915

Kjære Foreldere!

Imorges Kl. 4 kom vi i Arbeidreserve, vi blive her i 10 Dage, saar komme vi i Sköttegraven igjen i 10 Dage. Disse 5 Dage jeg laa i Sköttegraven, var alt rolig, vi havde ikke en Saaret, en Dag talte vi med Franskmendene, der var ogsaa en af vores Officere, der gik halveien der over og bytede Bladene om, der var nemlig en der over, som ogsaa kom med et Blad i Haanden, paa den anden Dag Talte vi ligeledes med Dem, men saar blev det Forbut.

Her i Reserve har vi meget at Bestille, vi Arbeide nemlig fra om Midagen Kl. 2 til 7. Aftenen og igjen fra Kl. 10. til 2½ om Natten, om Fornidagen har vi ogsaa et par Time, det er vores Arbeide om Dagen.

9

Nu har Italien jo ogsaa Krieg med os og har haft i et par Dage, men haabelig blive det ved og skride Fremmad i Osten, Mackensen har jo brudt igjennem, igjen, og har taget mange Tilfange. Jeg har idag kjøbt nogle Kort her fra Einen, som jeg ligeledes sende hjem. Nýt hve jeg ellers ikke noget af, jeg har det godt og er Rask Sund, haabe ogsaa det samme om I kjære der hjemme. Slutte med mange hjertelige Hilsene fra Eders Són

Nicolai

Den Asmusen fra Obening som reiste samme med mig, kom ikke igjen, han er gaaet over Grensen. Det er ærgeligt saadan noget, for nu komme der ingen mere [fra] Ösel paa Orlov blodt for saadan en.

(11)

Frankrig den 9 Juni 1915

Kjære Foreldere!

Modtog Eders kjære Kort fra den 4 Juni, som jeg glæde mig meget ved, i disse tonge Dage. Jeg skrev et Kort igaar, som jeg ogsaa har Dateret med den 9. Juni, men skulde være den 8. tende, jeg skal nok skrive ver Dag i denne tid.

Nu vil jeg Fortelle Eder lit om forholdene her. Paar Lórdag havde vi en Kannonade saar sterk, at dem som laa i Skóttegrave kunde ikke holde det ud. Saar Sóndagmorgen begynte det igjen. Det 10. Kompagnie og 9. Kompagnie skulde saar ud i Skóttegrave og lóse det 11. og 12. Kompagnie af og da de kom der ud greb Franskmenene an og Brekkede igjennem og tog næsten hele Batailionen Tilfange og kom helt igjennem ned til os, vi hol[d]t dem saar lenge intel der kom Reserve Truppe og jalp os, og sar slog vi Dem tilbage i vores Stellen, og der sidde de nu, de har en Front paar 100 m af vor Besat, der bleve kempet enu haabeligt for vi dem helt tilbage.

Kjære Fader vil Du ikke gaar hen til P. Clausen og meddele ham at Christian morske er i Fangenskab vis han ikke höre fra Ham. Thi det tredie Batalion er næsten alle i Fangenskab. Jeg vil ogsaa meddele Eder at P. Iversen er bleven Saaret i Benet.

Nu ikke mere denne gang slutte derfor med mange hjertelige Hilsener til Eder alle fra Eders Són Nicolai

Jeg er enu Sund og rask. I maar ikke være Udrolige, for vi ligge 1000 m bag i Reserve.

(12)

St. Aubin d. 19. Juni 1915

Kjære Foreldere!

Vil meddele Eder at jeg har det godt, efter 12 Dage swære Kampe. Vi er nu kommen et langt stókke ud bag Fronten og her blived vi Sammenstillet igjen, der er nemlig ikke bleven mange tilbage, vi er kon en 80 Mand tilbage i vort Kompagnie og fra det 3die Batalion er der neste ingen tilbage, og første Batalion ligeledes. Ja kjære Foreldre det er sørgeligt, men vi maar takke Gud mange gange for at Franskmenene ikke kom igjennem, for saar var det bleven meget værre, men tverdimoð har de haft 3 til 4 gange stórre Tab en[d] os, vi har ogsaa taget en 500 stókke Mand Tilfange.

Jeg talte med Fritz Pfeifers Kammerat som altid har været sammen med ham og Han fortalte at Di begge to laa sammen i en Hule og der kom en Granat og slog ned paar Hulen at den Bussede sammen, saar lób de begge til ver sin side, og Fritz kom kon et lille stókke, saar kom der en igjen og Fritz faldt om og var Död paa stedet. Ja kjære Forledre der er mange af vorer Kammerade der fra Als som er gaaet tabt; Har i hórt noget om Christian Clausen?

Her blived vi morske en tidlang. Slutte for denne gang med en hjertelig Hilsen til Eder alle fra Eders Són

Nicolai

Fjenden har nu givet sig til Roe igjen, Kampen er tilende og vi har vores Sköttegrave igjen. Vi har Kæmpet mod Suaver Franskmændene og jeg troe ogsaar der var Englender imellem Dem.

(13)

Machault den 24. Decem

Kjære Tante

meddele Dig at jeg er bleven Saaret i det venstre Ben et par cm oven for Kneet, det er da Gu[d]skelov kun i Kóet, haabe nu, at det vil gaar godt, adressen kan jeg endnu ikke skrive Dig, da jeg endnu ikke ved, om jeg bliver her, med en hjertelig Hilsen Nicolai

(14)

Machault den 27. Decemb.

Kjære Tante

meddele Dig idag at det gaar mig helt godt, Feber har jeg ikke mere, de første par Dage havde jeg op til over 39,2. grad Feber, ellers er der ikke noget nüt. Slutte derfor med mange hjertelige Hilsener fra Nicolai ogsaar en Hilsen til P. Moos og alle derhjemme

(15)

Machault den 29 Decemb. 15

Kjære Tante

meddele Dig idag at det gaar helt godt med Beenet, blodt det er saar tungt at ligge, jeg haabe nu en af Dagene at komme paar et Krigslazaret det er bedre en her. Slutte med en hjertelig Hi[l]sen fra Din Nicolai Hils ogsaar P. Moos og alle Bekjente

(16)

udat. Stemplet: K.D.Feldpostamt des Großen Hauptquartiers -1.1.16.

Kjære Tante

meddele Eder at jeg er kommen paa et Krigslazaret her er det bedre, med Benet gaar det ogsaar helt godt.

Slutte med en hjertelig Hilse fra Eders Sön Nicolai.

Kriegslazaret

Militair-Hispitz

Große Hauptquartier

Nordborg sogn på Als. Hans forældre var Jørgen Jacobsen og Kjestine Grau, som drev landbrug. Moderen døde inden han var fyldt et år og faderen giftede sig med sin hustrus søster, som døde da Christian var 6 år gammel.

Christian Jacobsen var til session i juni 1915 og blev taget til infanteriet. Han blev indkaldt i november 1915 og uddannet i Rendsborg. I begyndelsen af juni 1916 afgik han til Frankrig, hvor han gjorde tjeneste forskellige steder bag fronten. I slutningen af juli blev han tildelt Infanteriregiment nr. 85 og afgik med det til fronten. Regimentet blev i begyndelsen af august indsat ved Somme, hvor den store britisk-franske offensiv var i fuld gang. Den 31. august blev Christian Jacobsens kompagni voldsomt beskydt af fransk artilleri og måtte trække sig tilbage med svære tab. Blandt de savnede var Christian Jacobsen.

Brevene er renskrevet og stillet til rådighed i deres fulde omfang af Christian Jacobsens nevø, Jørgen H. Møller, Assens. Renskriften er tillempet nudansk retstavning, men særlige udtryk og dialekt er så vidt muligt søgt bevaret.

Champagne, 09-06-1916

Kære søster.

Nu ved jeg ikke om I har modtaget mine 3 kort og et brev. Thi da vi kom ind i Frankrig skulle vi kaste dem ud af vinduerne til andre soldater, at de kunne lade dem stemple, da der ingen postkasser gaves. Vor rejse gik først igennem Altona, Hamborg, Bremen, Oldenburg, Osnabrück, Münster over Rhinen, langs med Moseldalen til Trier. Ved Moseldalen er det meget smukke vinbjerge ved siden af floden. Den ene tunnel efter den anden. Nogle på et par minutters kørsel. Vi troede ikke, at vi havde kommen igennem Luksenburg. Vi lagde os til at sove, før vi nåede grænsen og så så vi højt, da vi kl. 12 skulle spise i hovedstaden i Luksenburg. Om morgenen kl. 4 var vi i Frankrig. Her så det ikke godt ud, markerne lå upløjet og byerne forladt. Enkelte huse nedskudt. Broerne var alle sprængt. Om middag kl. 12 var vi i Sedan. Her havde vi den tro, vi var ved målet. Så kørte vi igen til kl. 6 om aftenen. Så gik toget ikke længere ud, da skinnerne hørte op. Vi steg alle ud, og alt så ud efter, at vi var ved Fronten, maskingeværer kunne vi tydelig høre. Hvad Otto Petersen har fortalt os, var vi kun et par kilometer fra artilleristillingen. Efter 5 minutters forløb måtte vi rask i toget igen og så gik det tilbage i et par timer. Banegården, hvor vi kom ud hed Attigny. Nu måtte vi gå 6 km med hele oppakning i en øsende regn. Om aftenen kl. 10 nåede vi byen S-----, som vi ikke må skrive. Her bor vi i husene, som civilbefolkningen for det meste har forladt. Franskmændene ser ud efter at være meget dovne, da næsten alle huse er ved at falde sammen. Jeg bor sammen med C. Jessen og P. Madsen og tre fra Lysabild på et høløft. Nogle er endnu dårligere. Lige ved os ligger en kirke. Befolkningen ser meget medtaget ud. Det meste er kvinder, børn og gamle mænd. I morgen har vi marchøvelse og bade. Tjenesten er endnu værre end i garnisonen. Føden synes også at være bedre, men kan heller intet købe. I eftermiddag har det været smukt vejr. Vi kan også mærke, at vi er kommen mod syd. Frugten er meget videre og fluer vimler det af.

Nu til slut en venlig hilsen til Eder alle og en glædelig pinse, som kommer for sent. På

en snarlig gensyn. Din broder Christian.
Skriv snart lidt nyt når du ved noget.

(9)

Champagne, 12-06-1916

Kære forældre og søskende.

Det havde været bedre at fejre pinse hjemme hos Eder end her nede i Frankrig. Så længe vi kan blive her, så må man finde sig i det. Nis Jollmand skal ud i gravene i morgen igen. Vi har været sammen det meste af dagen. P. Klyhn er også her i byen. I kan slet ikke tænke Eder, så meget militær som her er. Hans Rasmussen er omtrent et par km fra os. Jeg har ikke talt med ham, men vi gjorde en march på lørdag, og da kom vi forbi det hus, hvor han ligger. På onsdag flyttede vi igen. Vi ved også, hvor det går hen. To dages march herfra, har Hauptman fortalt os. Adressen kan I godt skrive efter, da den bliver den samme. Til Fronten kommer jeg ikke. Der blev spurgt i formiddags, hvem der ville frivillig med, da der skulle 150 mand ud. Så meldte der sig 147 mand. Feldweblen spurgte flere gange om der ikke var tre til, men der meldte sig ingen. Så ville han ikke have de frivillige og tog 150 af de andre. Alle vi fra Holm slap. Mathiesen fra Stevning kom med og så 4 fra Lysabild og mange flere fra Nordslesvig. O. Petersen slap også. Han var ellers bange for at komme. Han er også i det samme Kompagni som vi. Jeg skal nu snart i seng, som er på gulvet i noget papir. Men det er vi godt tilfreds med. Hauptman sagde, det var ikke godt at vide, om vi kom under tag, hvor vi nu kom hen. Før jeg slutter, vil jeg fortælle Eder lidt om franskmændene. Dem som er her ser meget griset ud, men foragter os meget. Når man går forbi, ser de os slet ikke. Føden får de udleveret af tyskerne. Brød får vi dobbelt så meget af, som i garnisonen og marmelade i massevis. Når jeg mangler noget, skal jeg nok skrive det. Så være I alle hilset mange gange. Christian.

(10)

Novion-Porsien, 02-07-1916

Kære søster.

Først tak for dit brev, også tak til Lorenz for hans brev, som kom i går. Jeg får ikke tid til at skrive til ham i dag. I morges kl. 7 stod vi op og kl. 8 skulle vi træde an til kirke. Da kirken her i byen er meget ødelagt, måtte vi til en anden by 2 km herfra. Mesmont hedder byen. Her ligger det 86. Rgmt., som alle var til gudstjeneste. Tilligemed H. P. Hansens søn fra Aabenraa som Leutnant. Gudstjenesten fandt sted i en park, som tilhører en borg. Den er næsten helt sammenskudt. Vand rundt om med hejsebro og vagttårn. Det er ikke godt at vide, om ejeren får den at se mere. Da vi kom hjem, fik vi nudler til mad, og så en god middagsøvn. Derpå holdt vi storvask med dreilingtøj, strømper og skjorte, og nu er kl. 5, og jeg har sat mig til at skrive dette brev. Det er en hede, så jeg sveder, endskønt jeg sidder med opstolpet ærmer. Vi har vasket nede ved floden. Her ligger en afbrændt vandmølle og bageri. Begge ejere havde skudt på en tysk patrulje. Derpå blev

deres ejendom afbrændt og begge skudt.

Der er færdsel her på gaden hver dag. Den ene bil efter den anden med store officerer, også andre vogne af alle slags, train og kanoner. Flyvere ser vi hver dag og i dag mindst 10. Tidlig i morges var der to franske fly over byen. Jeg lå dengang i sengen og der blev et par skud affyret, så husene rystede. Men de forsvandt så i skyerne. Ude ved Fronten har de skudt de sidste to dage. Nu i eftermiddag holder de søndag. P. Klyhn taler jeg næsten med hver dag. Jeg kender nogle, som er i hans Korporalskab og dem har han forbudt at tale dansk. Det er også bleven forbudt her hos os. Men det kommer de ingen vej med. Måske sanker i hø i dag eller holder søndag. Jeg har haft kort fra N. Jollmand. Han skulle ud i den yderste linie. Vi kan måske slippe længe for at komme ud i graven, da det IX Armekorps er i ro, og det er også godt for hver dag der går. Vi hører ingen Regiment til.

Så vil jeg slutte med mange venlige hilsner til Eder alle. Din broder Christian.
Jeg sender en smørkasse I aften herfra.

(11)

Leschelle, 28-07-1916

Kære forældre.

Mit sidste brev til Eder skrev jeg den 25. d. m. og siden den tid har vi marcheret og har ingen post kunne slippe. I 3 dage er vi gået 80 km fra Fronten og er nu i en by øst for Guise. Hvad grund vi er kommen her helt ud, har jeg ingen anelse om, og her er hele IX A. K. samlet. Natten imellem 25. og 26. traf vi 7/85 Rgmt. hvor vi var tildelt og så begyndte rejsen hertil. Det har været en meget stram tur i denne hede, og det er også et under, at det kan lade sig gøre. Men havde det gået mod Fronten, havde det hele ikke gået så godt. Spise kan man ikke, men drikke, som syv. Da en del af os er indkvarteret på en bondegård, drak jeg to liter god mælk, da vi kom hertil, som kun kostede 20 Pf. literen.

O. Petersen er kommen godt fra de hårde kampe, og er i det samme Komp. som jeg, men der var kun få tilbage. Kompagniføreren blev sindssyg, da han så sit Kompagnis undergang og er i Tyskland. P. Madsen og en fra Stenderup er i samme gruppe som jeg. Hans Sandvej fra Mjels har jeg talt med, som er i 5/85, og Villy kan I hilse fra hans broder, som jeg har set i formiddags. Han har det bedre end en Infant. løbe efter en vogn uden tornyster. Jeg kendte ham ikke, men Dal fra Pøl sagde det.

Behandlingen her er mange gange bedre end i Garnisonen og Rekrut Dep. En underoff. ligger ibland os, og det er ikke at høre og en Leutnant snakker med os, og kan også spise af vore Kohgeselien. I Garnisonen satte en underoff. sig ikke i nærheden af en menig. Majoren gav os i går en dårlig trøst. Vi skulle have tålmodighed, thi krigen er lang endnu. Så længe franskmændene kunne gøre sådanne angreb, tænkte de ikke på fred, og så længe vi har reserver sluttet tyskerne heller ingen fred. Men vi må takke Gud, for at have fået os her helt tilbage. Men en skønne dag sidder vi også i en auto, og så går det hen et sted, hvor det kniber. Jeg har købt et pund ost her ved konen af god mælk for 0,80 mark. Det kan man ikke kalde for dyrt. I bedes kære forældre, at sende mig et pund

smør og så strømperne, som jeg har bedt om i det sidste brev.
Så mange venlige hilsner til Eder alle og god nat. Christian.